

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

1

YLIOPISTOKIRJASTOT BIBLIOMETRIIKAN OSAAJINA JA TOIMIJOINA

Ylikirjastonhoitaja, pj
Päivi Kytömäki
Suomen yliopistokirjastojen neuvosto
Tutkimuksen tuen verkosto

SUOMEN YLIOPISTOKIRJASTOJEN NEUVOSTO/ TUTKIMUKSEN TUEN VERKOSTO

- Suomen yliopistokirjastojen neuvosto (SYN) perusti vuonna 2011 tutkimuksen tuen verkoston, jolla on ohjausryhmä ja yhdyshenkilöt
- Verkoston tehtävät ja tavoitteet ovat
 - kuvata ja tuottaa kirjastojen tutkimukselle antamaa tukea
 - toiminnan alkuvaiheessa *paneutua erityisesti tutkimuksen arvioinnin palveluihin, mm. bibliometriikkaan*
 - bibliometrinen ja julkaisuihin pohjautuvien arviointipalvelujen *terminologian käytön selkiinnyttäminen ja yhtenäistäminen*
 - *jakaa tietoa* tutkimuksen arvioinnista, julkaisemisesta, bibliometriikasta ja tutkimusdatasta
 - *edistää bibliometrinen menetelmien osaamista* (koulutus) ja tieteellisten kirjastojen yhteistyötä tutkimuksen tuen palveluissa
 - seuraa kansallista ja kansainvälistä kehitystä aihealueilla
- Ohjausryhmän jäsenet: Päivi Kytömäki OY (pj), Maria Forsman HY, Tua Hindersson-Söderhol Hanken, Anne Lehto TaY, Irma Pasanen - Eva Tolonen AALTO, Irene Salomäki OY (siht.)

BIBLIOMETRIKKA YLIOPISTOISSA

- Käytetty jo 1970-luvulta lähtien lähinnä lääketieteessä
- Hakuteoksena ensin painettu Science Citation Index ja Journal Citation Report, sitten CD-ROM ja Web of Science -tietokanta
- Tiedeyhteisön kiinnostus alussa lähinnä siihen, ketkä viittaneet omiin artikkeleihin sekä lehden valinta omalle artikkelille
- Julkaisutoiminnan merkityksen lisääntyttyä 2000-luvulla bibliometriikasta tullut vahvasti osa tutkimuksen arviointia
- Tietokannat ja työkalut kehittyneet, monipuolistuneet ja aiempaa laajemmin saatavilla
- Kouluttautumistarpeet ja -mahdollisuudet lisääntyneet

ESITYKSEN SISÄLTÖ

- Bibliometrinen palvelujen tarjoaminen ja käyttö yliopistokirjastoissa
 - Millaisia analyyseja tehdään
 - Ketkä analyyseja tilaavat ja käyttävät
 - Käytetyt tietokannat
 - Toimeksiantojen sisältö ja luonne
 - Toimeksiantojen laajuus
 - Bibliometriikan neuvonta ja koulutus yliopistossa
 - Kirjastohenkilökunnan osaamisen kehittäminen
-
- Vastaukset perustuvat SYN:n tutkimuksen tuen verkoston kyselyyn, jossa kartoitettiin 1,5 vuoden ajalta bibliometriset toimeksiannot (2013-kesä 2014)
 - Tilastointi ei vielä kaikissa kirjastoissa yhdenmukaista tai kattavaa

BIBLIOMETRISTEN PALVELUJEN TARJOAMINEN JA KÄYTTÖ YLIOPISTOKIRJASTOISSA

5

- Kaikki yliopistokirjastot tekevät bibliometrisia toimeksiantoja, joskin osaamisen taso sekä tekijöiden että toimeksiantojen määrät vaihtelevat kirjastoittain:
 - Toimeksiantojen määrä 4-125
 - Toimeksiantoihin käytetyt työtunnit 6- 6500
 - Analysoitavat tutkijat yht. 25-1500
 - Analysoitavat julkaisut/toimeksianto 10- 9800
 - Osaajien ja tekijöiden määrä/kirjasto 2-15
- Yksi toimeksianto (esim. yliopiston RAE-arviointi) voi viedä jopa toista tuhatta tuntia
- Research Assessment Exercise-arvionnit (RAE) tehty:
 - Aalto, Hanken, HY, LUT, OY, TaY, TTY, tulossa ainakin Tritonia ja TY
- Palvelut laajimmin käytössä Aalto, HY, OY, TTY ja Hanken

KETKÄ ANALYYSEJA TILAAVAT

- Professori (10 yliopistossa)
- Tutkimusryhmän johtaja (8 yliopistossa)
- Laitoksen johtaja (7 yliopistossa)
- Rehtori, vararehtori ja kansleri (6 yliopistossa)
- Dekaanit (5 yliopistossa)
- RAE -ohjausryhmä (5/7 yliopistossa)
- Professorin valintaryhmä/Tenure track -työryhmä (5)
- Tutkija
- Yliopiston tiedeneuvosto
- Yliopiston strategisen kehittämisen yksikkö
- Yliopiston tutkimuspäällikkö
- Yliopiston hallintopäällikkö
- Tieteellisen lehden toimituskunnan jäsen
- HUS
- Yliopiston ulkopuoliset tutkimuslaitokset
- FiDiPro

MIHIN TARKOITUKSIIN ANALYYSEJA KÄYTETÄÄN

- RAE
- Yliopiston tai tiedekunnan sisäinen rahanjako
- Yksikön tulosneuvottelu
- Rekrytointi
- Saman tieteenalan yksiköitten vertailu
- Yksiköitten vertailu
- Laitoksen yleisimmät julkaisufoorumit
- Tekijöiden määrä per julkaisu tietyssä yksikössä
- Termikartat tutkimushankkeita varten
- Tulospalkkaus

MILLAISIA ANALYYSEJA TEHDÄÄN

- Kaikki yliopistokirjastot tekevät
 - Viittausanalyysi
 - H-indeksi
 - Impact factor -arvo
 - Julkaisuforumiluokitus (JUFO)
 - Yleisin toimeksianto, jossa tehdään kaikki nämä
- Lisäksi osa tekee
 - KPI indikaattorit (AaltoCrown indikaattori)
 - Benchmark-analyysit
 - Verkostoanalyysit
 - Termikartat
 - Muut visualisoinnit

KÄYTETYT TIETOKANNAT

- Web of Science eli WoS (14 yliopistossa)
- Scopus (12)
- JUFO (11)
- JCR (Journal citation report) (9)
- Google Scholar (6)
- Usein analyysiin käytetään kaikkia edellä mainittuja tietokantoja

- Publish or Perish (5)
- VoSViewer (3)
- Network Workbench
- TR WoS Raakadata

- Tukitietokannat:
- Juuli (3)
- Ulrich's (laaduntarkistus) (3)
- Yliopiston tutkimustietojärjestelmä: julkaisujen tarkistus, WoS-ID:n syöttö jne.

NEUVONTA JA LYHYET TOIMEKSIANNOT

- Viittausanalyysi
 - Viittaustietokantojen käyttö, viittausten laskeminen
- H-indeksi
 - Mikä se on? Mistä sen löytää? Miten se lasketaan?
 - Tutkijan/tutkijoiden h-indeksit
- Impact factor -arvo ja
- JUFO-luokitus
 - Mistä sen löytää? Mihin luku perustuu?
 - Pyydetään tietylle lehdelle/lehdille
 - Julkaisukanavan opastus
 - Mihin lehteen kannattaisi tarjota artikkelia?
- Tutkijatunnisteet
 - ResearchID, ORCID, Scopus
- Indikaattorikuvaukset
 - mitä ovat, miten käytetään
- Google Scholarin ja muiden analyysien erojen selittäminen, esim. miksi h-indeksi tai viittausten määrät eroavat niin paljon

KIRJASTOJEN BIBLIOMETRIKKAKOULUTUS YLIOPISTOISSA

- Kandi-, maisteri- ja jatko-opiskelijoille
 - Opinnäytetyön seminaari
 - Informaatiolukutaito-opetuksen yhteydessä
 - Väitöskirjastartit
 - Yliopiston tohtorikoulun opinto-ohjelmassa
- Tutkijat
 - Lyhytkursseja
 - Tietoiskuja
 - Tutkijaryhmätapaamisia
- Yliopistoissa käytetty laajasti koulutuksessa Oulun yliopiston kirjaston *Tutkimuksen työkalupakin* materiaalia
 - Pakki on purettu, bibliometriikkaa koskeva materiaali löytyy OYK:N Tieteellisiin julkaisuihin pohjautuva arviointi -oppaasta

OYK:N UUDET JULKAISUTOIMINNAN ARVIOINTIIN LIITTYVÄT OPPAAT

- OY:n Tutkimuksen työkalupakin julkaisutoiminnan arviointiin liittyvät sisällöt ovat nyt löydettävissä:
 - Tieteellisiin julkaisuihin pohjautuva arviointi
 - <http://libguides oulu.fi/julkaisujenarviointi>
 - Tutkijan ja tutkimuksen näkyvyys
 - <http://libguides oulu.fi/tutkimuksennakyvyys>

KIRJASTON HENKILÖKUNNAN KOULUTUS

- SYN:n kaksi bibliometriikkakoulutusta (3 pv) vuosina 2012-2013
 - Tavoitteena osaamisen jakaminen
 - Keskeiset käsitteet ja indikaattorit, tietokantojen vertailu ja soveltuvuus eri tieteenaloilla, Google Scholar versus muut, visualisointi jne.
 - <http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/neuvosto/verkostot/tutkimuksentuenuverkosto/seminaarit.html>
- CSC:n seminaarit
- JUFO-seminaarit
- Leidenin yliopiston CWTS:n (Centre for Science and Technology Studies) koulutuksiin osallistuminen
- Pohjoismaiset ja kansainväliset seminaarit
- Benchmarkkaus toiseen yliopistokirjastoon
- Toisen yliopistokirjaston antama koulutus ja neuvonta
- Kirjastossa itseopiskelu, opintopiirit

OSAAMISEN SAAVUTTAMINEN JA YLLÄPITÄMINEN

- Tunnettava tietokannat ja niiden mahdollisuudet ja rajoitteet
- Tunnettava oman julkaisutietokannan rakenne, mahdollisuudet ja rajoitteet
 - Yliopiston oman julkaisudatan oltava kunnossa
- Tunnettava terminologia ja indikaattorit: mitä ne ovat, missä yhteydessä voi käyttää
- Tunnettava asiakastarpeet
- Tunnettava tieteenalojen julkaisukäytännöt ja niiden vaikutus bibliometriikkaan, esim. konferenssit
- Datan käsittelytaito (excel, visualisointiohjelmat)
- Työprosessin standardointi
- Matemaattinen ja tilastotieteellinen osaaminen etuna
- Vaatii aikaa, keskittymistä ja toimeksiantoja

TULEVAISUUSNÄKYMÄT KIRJASTOISSA

- Toimeksiannot yleensä lisääntyneet ja lisääntyvät myös ns. pehmeissä tieteissä
- Toimintakentän kokonaisuuden näkeminen, mm. tutkijatunnisteiden tuleva käyttö
- Altmetriikka ja data citations uusina menetelminä (Science 2.0)
- Yhteistyö yliopiston tutkimushallinnon kanssa kasvaa
 - Toiminnan ohjauksen tarpeet
 - Yhteinen kieli, ymmärrys ja asiantuntijuuden jakaminen
 - Osallistuminen TUHA-verkoston toimintaan
- Toimeksiantojen tilastoinnin kehittäminen ja harmonisointi (KIT)
- Useissa yliopistoissa yliopiston johto näkee julkaisutoiminnan arvioinnin olevan yksi kirjaston ydintehtävä

